

Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników

Organizator: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej

Warszawa, 23 - 24 września 2002 r.

Krystyna Szyhlabeł, Anna Uniejewska, Ewa Zysek

Politechnika Wrocławska. Biblioteka Główna i OINT

Współpraca bibliotek na Politechnice Wrocławskiej

Streszczenie

W referacie omówiono płaszczyzny kooperacji bibliotek w ramach systemu biblioteczno-informacyjnego Uczelni. Szczególny nacisk położono na współdziałanie w zakresie organizacji księgozbioru i tworzenia katalogu centralnego. Wspomniano o innych elementach współpracy, które mają wpływ na powstawanie katalogu centralnego.

PŁASZCZYZNY WSPÓLPRACY

W okresie transformacji i rozwoju społeczeństwa demokratycznego, w jakim znalazł się nasz kraj oraz w dobie działań, które mają przybliżyć nas do Unii Europejskiej, szalenie ważna staje się dobrze wypracowana metoda współdziałania między różnymi obszarami gospodarki i kultury. W sferze działalności kulturalnej i naukowej przed bibliotekami stanęły ogromne wyzwania. Współpraca dotyczy zarówno skali makro, jak i mikro. Zarówno w dużych, jak i w małych ośrodkach kultury potrzebna jest wola zrozumienia wspólnych potrzeb i współpracy.

W Bibliotece Politechniki Wrocławskiej, w latach siedemdziesiątych, w okresie jej komputeryzacji i zmian strukturalnych, zostały wypracowane określone metody współpracy podyktowane potrzebami użytkownika, które obecnie są rozwijane i ulepszane. Użytkownik ciągle jest najważniejszy. Pod tym względem nic się nie zmieniło. Jemu służymy, dla niego staramy się dopracowywać różne formy współdziałania w zakresie usług i nie tylko na swoim terenie, ale również poza nim.

Współpraca między bibliotekami systemu jest wpisana w strukturę organizacyjną. Związane jest to z obniżeniem kosztów utrzymania bibliotek, wykorzystaniem fachowej kadry w BG oraz ułatwieniem czytelnikowi korzystania ze zbiorów. Biblioteka Główna wspomaga biblioteki systemu w różnych przedsięwzięciach, one natomiast dostarczają cennych informacji o kontaktach z użytkownikiem i jego potrzebach.

Współdziałanie przebiega w różnych obszarach – w obszarze ściśle bibliotecznym związanym z organizacją i zarządzaniem zbiorami, jak również w zakresie obsługi użytkownika oraz w obszarze informacyjnym.

DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTECZNA I INFORMACYJNA

Biblioteka naukowa spełnia wiele funkcji, zapisanych w ustawach¹.

1 Ustawa z dnia 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65 poz.383)

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz. U. Nr 85 poz.539)

Ze względu na obszerny zakres działalności bibliotecznej, na potrzeby niniejszego opracowania zaprezentowano wycinek, ilustrujący ważny fragment funkcjonowania biblioteki, a mianowicie tworzenie **katalogu centralnego**, odgrywającego ogromną rolę przy obsłudze użytkowników.

Dziś już nikogo nie trzeba przekonywać, jak ważny jest to element funkcjonowania biblioteki. W okresie krystalizowania się naszego systemu informacyjno-bibliotecznego, wybrano model, który, co prawda wiąże się z różnymi problemami dotyczącymi kierowania systemem, przynosi jednak ewidentne korzyści. Pozwala m.in. na panowanie nad wieloma czynnościami wykonywanymi w bibliotekach Uczelni i zastosowanie metod ekonomicznych w zarządzaniu zasobami.

Budowa **katalogu centralnego** to proces, który rozpoczyna się od bezpośredniego kontaktu bibliotekarza z użytkownikiem (studentami, pracownikami naukowymi, zespołami badawczymi) w celu zakupienia interesującej i potrzebnej książki czy czasopisma.

Propozycje są przyjmowane od czytelników, analizowane pod kątem profilu biblioteki, prowadzonych badań naukowych i potrzeb dydaktycznych, następnie akceptowane i przekazywane do Oddziału Gromadzenia BG, który dokonuje zakupu na najlepszych dla Biblioteki warunkach finansowych.

Nabytki są opracowywane centralnie dla wszystkich bibliotek Politechniki Wrocławskiej w ramach systemu komputerowego i stanowią jednolite źródło informacji dla użytkowników. Jest to działanie przemyślane i „otworzono dla niego celowo drzwi frontowe”².

W Bibliotece Głównej opracowuje się również książki kupowane z tzw. środków własnych. Obowiązek ten reguluje Zarządzenie Rektora³, na mocy, którego: „Jednostki organizacyjne uczelni oraz indywidualni pracownicy, którzy dokonują zakupu literatury zagranicznej lub cennej literatury krajowej ze środków statutowych i własnych, zleceń, grantów, a także otrzymują literaturę na konferencjach lub w formie daru, zobowiązani są kierować ją do Biblioteki Głównej w celu opracowania i włączenia do katalogu centralnego”. Działania te są możliwe dzięki współpracy bibliotekarzy całego systemu, którzy czuwają nad realizacją zarządzenia.

Ścisła współpraca z kwesturą Uczelni sprzyja również wypełnieniu tego obowiązku przez pracownika naukowego.

Centralne opracowanie zbiorów w systemie komputerowym posiada podstawową zaletę, która przynosi efektywne korzyści użytkownikowi. Informuje o zbiorach, które znajdują się we wszystkich bibliotekach systemu. Sposób nadawania sygnatury pozwala na łatwą identyfikację tego samego tytułu a katalog komputerowy umożliwia uzyskanie informacji o danej pozycji od momentu jej zakupu do włączenia do zbiorów określonej biblioteki.

Dane wprowadzane do bazy zapisane są jednolicie w formacie USMARC. Daje to możliwość wykorzystywania tych informacji w różnych formatach prezentowanych czytelnikowi.

Centralny katalog jest też narzędziem wykorzystywanym przez bibliotekarzy. Stanowi materiał podstawowy do przeprowadzania analizy przy sporządzaniu zamówień na nową literaturę. Bibliotekarze wykorzystują również dane zawarte w katalogu centralnym do przeprowadzania selekcji i kasacji. Księgozbiór rejestrowany w **katalogu centralnym**, jest

2 <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/bguwm/jazdon.html>

3 Zarządzenie wewnętrzne Rektora Politechniki Wrocławskiej nr 6/96 w sprawie gromadzenia zbiorów bibliotecznych ze środków pozabudżetowych

własnością BG. Zbiory w bibliotekach sieci są depozytem BG, która organizuje przekazywanie nowych nabytków do bibliotek i prowadzi nadzór nad właściwym i sprawnym ich dostarczaniem.

Posiadanie pełnej informacji o zbiorach za pośrednictwem **katalogu centralnego**, pozwala na właściwą opiekę i prowadzenie kontroli nad zbiorami, (m.in. skontra i selekcje).

Bardzo ważne znaczenie dla organizacji zbiorów ma stała aktualizacja gromadzonych zasobów. Jest to proces niezwykle ważny w bibliotece technicznej, w której tematyka księgozbioru bardzo szybko ulega dezaktualizacji. Na aktywność księgozbioru mają wpływ też warunki lokalowe. Brak miejsca wymusza częste kontrole i selekcje, przy przeprowadzaniu których istnieje ścisła współpraca między bibliotekami. W pracach tych wykorzystuje się dane zawarte w komputerowym **katalogu centralnym**. Istnieje w tym zakresie ścisła współpraca między bibliotekarzami BG i całego systemu. Biblioteka Główna świadczy usługi na rzecz bibliotek Uczelni, sporządzając przydatne im w pracy zestawienia i wydruki. Pierwszorzędne znaczenie ma redagowany i drukowany na życzenie inwentarz zasobów danej biblioteki. Jest on podstawowym narzędziem wykorzystywanym przy aktualizacji księgozbioru. Przygotowywany jest w układzie topograficznym, pozwalającym na szybkie przejście księgozbioru i wykorzystanie w skontra lub selekcji, a powołana przez Dyrektora BG Komisja wykonuje powierzone jej zadania. Księgozbiór, który się dezaktualizuje i jest wycofywany z bibliotek uczelnianych, wraca do BG. Pewna jego część podlega archiwizowaniu w związku ze specjalizacją (II Centralna Biblioteka Techniczna). Ta część zbiorów przechowywana jest w przeznaczonym do tego celu magazynie i udostępniana użytkownikom na miejscu. Znajdują się tam materiały starsze, rzadziej wykorzystywane oraz pojedyncze egzemplarze wycofywane z księgozbioru.

Pozostała część materiałów łączona jest z selekcionowanym księgozbiorem w BG oraz w innych bibliotekach systemu i przygotowywana na organizowaną wspólnie „giełdę książki”. Z giełdy korzystają pracownicy naukowcy, studenci PWr, jak również czytelnicy innych uczelni Wrocławia. Niektóre tytuły czasopism umieszczane są na witrynie internetowej w formie wykazów druków zbędnych. Zainteresowani użytkownicy i biblioteki mogą skorzystać z oferty i uzupełnić własne zbiory.

Wszystkie prace polegające na przygotowaniu dokumentacji, współpraca z bibliotekami systemu oraz z kwesturą Uczelni prowadzona jest przez pracowników BG.

Koordynatorem wspólnych działań w Bibliotece jest Oddział Sieci Biblioteczno-Informacyjnej, który prowadzi nadzór merytoryczny nad funkcjonującymi bibliotekami oraz wymianę informacji między nimi. Organizuje też systematycznie szkolenia dla bibliotekarzy uwzględniające bieżące potrzeby, np. korzystanie z czasopism elektronicznych, wykorzystanie Internetu w bibliotekach, obsługę baz danych itd. Tu także opracowywane są dane statystyczne dotyczące pracy bibliotek całego systemu.

PROGNOZY NA PRZYSZŁOŚĆ

Powyższe, krótkie przedstawienie pewnego fragmentu współpracy bibliotek na Politechnice Wrocławskiej może rodzić pytanie: Co dalej?

Biblioteka zakupiła system komputerowy ALEPH i dołączyła do grupy bibliotek w kraju eksploatujących to oprogramowanie. Jest nadzieja, że pomoże to nam w przyłączeniu wszystkich bibliotek naszego systemu biblioteczno-informacyjnego do wspólnego systemu komputerowego. Doświadczenia współpracy bibliotekarzy wskazują, iż największe efekty w pracy uzyskuje się wspólnym wysiłkiem.

Potrzebna jest jednak wola bibliotekarzy i świadomość decydentów. A przede wszystkim środki finansowe, których wszystkim bibliotekom w kraju brakuje.

Zintegrowanie się we wspólnym systemie komputerowym przyniesie ewidentne korzyści dla użytkownika. Następuje szybsza obsługa w wypożyczeniach i jeszcze większa konsolidacja działań.

Na to w bibliotekach naszego systemu kładzie się coraz większy nacisk.

Z nadzieją patrzymy również na współpracę z innymi bibliotekami w kraju w zakresie współkatalogowania. Interesują nas wszelkie próby rozwiązania tego problemu, które sprzyjają szybszemu opracowaniu zbiorów i ich udostępnianiu.

Nowoczesne prowadzenie biblioteki łączy się nierozdzielnie z podnoszeniem własnych kwalifikacji i udziale w różnorodnych szkoleniach i kursach.

Biblioteka przyjazna użytkownikowi to instytucja, w której pracuje bibliotekarz znający potrzeby swego czytelnika, stosujący nowoczesne technologie w jego obsłudze i wychodzący naprzeciw jego oczekiwaniom.

Bibliotekarz staje się partnerem, przewodnikiem po świecie informacji i doradcą. Służy pomocą w przekształceniu informacji w użyteczne wiadomości⁴, dokonując krytycznej ich selekcji. Na drodze wiodącej od wyszukiwania i przefiltrowania informacji do wytworzenia w sobie wiedzy, użytkownik nie powinien pozostawać sam. Straci, bowiem zbyt wiele czasu. Rysuje się tu znakomita rola dla bibliotekarza, porządkującego i wartościującego zebrany materiał.

Biblioteka zaś staje się narzędziem i źródłem gromadzenia informacji przewidzianej do zdobywania wiedzy, m.in. za pośrednictwem Internetu. W Społeczeństwie Informacyjnym wiedza jest nadrzędną wartością, a Internet jest jednym z największych jej źródeł.

Transformacja polityczna i gospodarcza w naszym kraju w dużym stopniu wpłynęła na stan polskich bibliotek. Trudności finansowe, z jakimi borykają się nasze księżnice zmuszają je do bardzo racjonalnego gospodarowania środkami i do wypracowywania różnych metod, które ułatwiają obsługę użytkownika. Jednym z tych sposobów jest nawiązywanie ścisłej współpracy między bibliotekami. Rozsądek nakazuje, by kooperować na różnych płaszczyznach. Wiele się robi w tym zakresie na forum krajowym i lokalnym, podejmując działania związane z udostępnianiem baz danych czy czasopism elektronicznych itd. Wiele też jest jeszcze do zrobienia np. przy współkatalogowaniu. Najważniejsza jest jednak nasza świadomość i chęć współdziałania.

⁴ R. Tadeusiewicz : Społeczność Internetu. Warszawa : EXIT, 2002.